

Frederikssunds historie

I 1809 fik Frederikssund by købstadsrettigheder, og den ny købstads opland svarede i grove træk til størrelsen på den storkommune som i 2007 blev dannet ved en sammenlægning af Frederikssund og Slangerup kommuner og Hornsherred-kommunerne Jægerspris og Skibby.

Tilbage omkring år 1300 var der på egnen en efter datidige forhold stor kirke-, kloster- og købstadsby ved navn Slangerup. Byen lå inde i landet med et stort opland. Nærmeste købstæder var havnebyerne Helsingør og Roskilde. Meget senere kommer Hillerød til.

Ude ved Roskilde Fjord var der nord for landsbyen Ude Sundby et færgested til Hornsherred. I 1500-tallet bliver der i forbindelse med bygningen af Frederiksborg Slot anlagt en kongelig ladeplads ved Ude Sundby landsby. Christian IV bygger senere en egentlig skibsbro.

Den driftige købstad Slangerup får et knæk da klosteret lukker. Købmændene og håndværkerne mister en god del af deres næringsgrundlag, og mod slutningen af 1500-tallet sygner byen noget hen.

Globaliseringen

I 1600-tallet når globaliseringen den danske provins. Landbrug, økonomi og handel udvikler sig. Der udveksles flere og flere varer mellem landsdelene, landbrugsprodukterne eksporteres fx til Norge, andre varer importeres fx fra Holland. Udvekslingen af varer foregår hovedsagelig ad søvejen.

Slangerup-købmændene flytter efterhånden deres forretninger til ladepladsen og skibsbroen ved Roskilde Fjord. Først kommer der boder, så huse, så hele købmandsgårde. Selv borgmesteren flytter sin gård til fjordbyen. Frederikssund opstår, men består bare af en enkelt gade.

Byen bliver omkring 1650 opkaldt efter Frederik 3. (1648-1670) som giver købmændene fra Slangerup nogle af de tilladelser der skulle til for at bruge det kongelige anløbssted til handel på købstadslignende vilkår.

I 1665 får købmændene endnu en autorisation (til skatteopkrævning på havnen), og netop dette årstal har i mange år været anset som købstadsdateringen. I 1965 bliver der således afholdt 300-års købstadsjubilæum med udgivelse af festskrift og afsløring af mindesten på Kalvøen.

Frederikssund og Slangstrup fungerer i 1700-tallet som en slags tvillinge-købstad, men de kommunale, retslige og kirkelige institutioner ligger i Slangstrup. Med globaliseringen flytter handelen til havnen, og købmændene flytter med for at overleve. Den formelle status som købstad flytter - skulle det senere vise sig - samme vej.

Fattigdom og brand

Slutningen af 1700-tallet og begyndelsen af 1800-tallet er en urolig tid i Europa og Danmark med krige, fattigdom og statsbankerot. De dårlige tider går hårdt ud over Slangstrup, mens Frederikssund klarer sig bedre.

Og natten til den 1. maj 1808 opstår der en brand i Slangstrup som på få timer lægger den halve by (4 gårde og 18 huse) i ruiner.

Allerede dengang var der centrale forordninger for byggeri, og der var stor forskel på hvad man tillod i købstæder og i landsbyer. Da det fattige Slangstrup søger om tilladelse til at genopføre den brændte del af byen, søger man om dispensation for købstadsreglerne og tilladelse til at opføre billige, stråtækte bindingsværkshuse.

1809 - købstadsstatus flytter

Derved var Slangstrups skæbne beseglet. Vil man bygge efter landsbyskik, er man ikke længere en købstad. Det var de statslige myndigheders ræsonnement, og den 12. maj 1809 bliver Slangstrup frataget sin status som købstad. Den overgår i stedet til Frederikssund.

Tiden som tvillingebyer var slut. Men helt grundlæggende er det købmændene med deres stigende eksport- og importvirksomhed der selv flytter tyngdepunktet - og dermed også købstadens funktioner og livsgrundlag - fra indlandsbyen til havnebyen.

Den statslige bypolitik gik ud på at beskytte købstadserhvervene med et monopol som forbød finere håndværk og handel i en vis omkreds. Staten sikrede også købstæderne et opland med minimumsafstande mellem nabokøbstæder.

Frederikssund lå mellem Hillerød og Roskilde med det mindst mulige opland - som tilmed bestod af store områder med fjord og skov. Dengang forholdsvis uproduktive områder, nu et af vor egnens store attraktioner.

Hornsherred

By-historien i Hornsherred er kort fortalt at Jægerspris opstår som bebyggelser omkring slottet og senere vokser mere eller mindre sammen med Neder og Over Dråby.

Skibby er tilbage i 1200-tallet en driftig by med brygger ved Selsø og Sønderby. Byen nævnes i 1252 en enkelt gang på en kongelig skatteliste over sjællandske købstæder. Selsø Slot sugede imidlertid hurtigt kraften ud af byens økonomiske grundlag. Skibby har egnens ældste kirke.

2009 - Frederikssund en del af købstadsringen

Den formelle købstadsstatus er for længst afløst af moderne planlovgivning. Handel, industri og andet erhvervsliv er igennem omvæltning efter omvæltning. Meget vokser op, noget af det forsvinder, og meget nyt kommer til.

Frederikssund er fortsat en af de fem gamle købstæder der danner ring omkring København. Sådan som det også kommer til udtryk i den stadig gældende Fingerplan.

Frederikssund by er ekspanderet og har vokset sig stor med indlemmelsen af først Ude Sundby, og for ikke så mange år siden flere andre sognekommuner.

Transport og samfærdsel er flyttet fra søvejen til landevejen. Havnen som var det historiske omdrejningspunkt, er nu et attraktivt boligkvarter og et rekreativt område.

En købstad er intet uden sit opland

Med den seneste kommunalreform og kommunesammenlægning svarer ny Frederikssund Kommune stort set til det der har været målet for århundreders dansk byplanlægning - en levedygtig by i centrum for et bæredygtigt opland.

Nu for længst uden købstadens handelsmonopol, og derfor suppleret med lokalcentre i de gamle kommunale hovedbyer Slangerup, Skibby og Jægerspris.